

Förfrågningsunderlag – utvärdering av Certifierad återvinning

Bakgrund

Certifierad återvinning startade år 1999 och idag (september 2021) har 27 biogasanläggningar och 3 komposteringsanläggningar certifikat för alla eller vissa av sina produkter. Certifieringssystemet har sedan starten ägts av Avfall Sverige och kontroll samt utfärdande av certifikat har hela tiden skötts av RISE (tidigare SP). SP var delaktig i att ta fram certifieringsreglerna och det föll sig därför naturligt att SP även blev ansvarig för certifieringsverksamheten. SP och numera RISE har sedan fortsatt att erbjuda tjänsten.

Sedan starten år 1999 har arbetet med att driva systemet utvecklats av alla inblandade parter och blivit mer professionellt. Ett arvoderat sekretariat inrättades för ca. tio år sedan, ordförande för styrgruppen är arvoderad, rutiner för arbetsfördelning mellan Avfall Sverige, styrgruppen och sekretariatet finns, regelverket uppdateras årligen etc. Finansieringen sker numera via en årlig avgift som betalas av anläggningarna som har certifikat. Avgiften ska täcka arvodet för sekretariatet och ordföranden, kontrollorganets representant i beredningsgruppen, täcka omkostnader i samband med styrgruppens årliga fysiska möte samt skapa möjligheter att driva små projekt för att utveckla systemet. Finansieringen av större utvecklingsprojekt sker antingen via ansökan till Avfall Sveriges utvecklingsanslag och/eller via andra finansiärer. Kostnaderna för kontroll- och certifieringsverksamheten betalas direkt till RISE av anläggningarna och ingår inte i avgiften till Avfall Sverige.

Rådgivaren för biologisk återvinning på Avfall Sverige är den person som sköter certifieringssystemet för ägaren (Avfall Sverige). Det operativa arbetet sköts av ett sekretariat (handlas upp i konkurrens för ca. två år i taget med möjlighet till förlängning) och styrgruppen för Certifierad återvinning. Styrgruppens uppgift är att förvalta, utveckla och tolka regelverket och sekretariatets uppgift är att operativt stödja, bereda och i viss mån verkställa styrgruppens arbete. För att beskriva de olika funktionerna, samt roll- och arbetsfördelning, finns en arbetsordning och en beslutsordning för Certifierad återvinning. Dessa styrdokument är under revidering och de omarbetade dokumenten väntas träda i kraft hösten 2021.

Certifierad återvinning består av två certifieringssystem – SPCR 120 för biogödsel och SPCR 152 för kompost. Ursprungligen fanns inte uppdelningen i två system och därför är de bägge certifieringsreglerna lika i många delar.

Problembeskrivning

År 2007 genomfördes en utvärdering av Certifierad återvinning (rapport U 2007:13). Sedan dess har ingen ytterligare utvärdering genomförts. För att kunna utveckla och veta om certifieringssystemet fungerar utifrån ägarens perspektiv behöver regelbundna utvärderingar göras av extern part. Det har gått ca. 14 år sedan förra utvärderingen, vilket kan tolkas som att ägaren inte sett behov av någon utvärdering. För drygt tio år sedan gjordes ett internt arbete för att förändra arbetsätt och tydliggöra ansvarsfördelningen internt i certifieringssystemet. Bakgrunden var ett allt högre arbetstryck på styrgruppen, framför allt på grund av att många biogasanläggningar ville ta in nya typer av substrat. Detta ledde till de förändringar som beskrivits ovan.

Arbetet i sekretariatet och styrgruppen är nu väl etablerat och Certifierad återvinning har blivit ett accepterat system av omvärlden. När systemet arbetades fram och lanserades år 1999 så var

avsikten att Avfall Sverige endast skulle stå som ägare av systemet de inledande åren, för att därefter lämna ägarskap av systemet till annan aktör/organisation. Avfall Sverige har dock valt att stå kvar som ägare. Vem som ska äga Certifierad återvinning i framtiden bör, mot denna bakgrund, belysas i en utvärdering, liksom hela Certifierad återvinnings arbetssätt samt hur certifieringssystemet uppfattas av andra aktörer.

Syfte

Genom intervjuer och dokumentgranskning utvärdera Certifierad återvinnings arbete mellan åren 2008 och 2021 så att Avfall Sverige (ägare av systemet) får ett underlag för utveckling av systemet för de kommande tio åren. Tyngdpunkt för utvärderingen skall dock vara på nuvarande (år 2021) arbetssätt och ur det kan utvecklas vidare.

Mål

En rapport som innehåller en utvärdering av Certifierad återvinning, med analyser och motiveringar till vad som bör bibehållas och eventuellt förändras/utvecklas i systemets ägarförhållande, kostnader, organisation, innehåll och omvärldsfrågor mm.

Uppdraget är inte en utvärdering av hur de förslag som finns i rapport 2007:13 har genomförts, utan denna utvärdering görs utifrån frågeställningar i detta dokument samt utvärderarens egna förslag till frågeställningar.

Kunskapsläget

Certifierad återvinning har utvärderats en gång år 2007 (rapport U 2007:13). Därefter har ingen extern utvärdering skett. Som ägare behöver Avfall Sverige regelbundet utvärdera både ägarskapet och certifieringssystemets funktion oberoende av hur man anser att systemet fungerar. Kunskapsläget om systemet utifrån ett externt perspektiv är därför svagt och en ny utvärdering bör därför genomföras under år 2021/22.

Metod/Genomförande

Metod

Följande metoder föreslås:

- Enkät till alla certifierade anläggningar (26 certifikat SPCR 120 och 3 certifikat SPCR 152).
- Djupintervjuer med utvalda anläggningar och nyckelpersoner i och utanför Certifierad återvinning, inklusive styrgruppen för Certifierad återvinning, sekretariatet (nuvarande och i möjligaste mån tidigare) och rådgivaren för biologisk återvinning på Avfall Sverige (nuvarande och i möjligaste mån tidigare).
- Intervjuer med lämpliga personer i andra länder (Europa) för att fånga deras arbetssätt kopplat till motsvarande/liknande certifieringssystem.
- Intervjuer med anläggningar som inte är certifierade.

Genomförande

Utvärderingen bör belysa frågor inom följande delområden:

- 1) Tekniska frågor kring certifieringssystemet
- 2) Organisation

- 3) Kostnader för certifieringen
- 4) Omvärld
- 5) Ägande och certifiering

Nedan ges exempel på frågeställningar inom respektive område som Avfall Sverige (ägaren) anser bör belysas. Om anbudsgivaren vill förändra frågeställningarna (ta bort, ändra eller lägga till) ska detta anges i anbudet.

Arbetet ska dokumenteras i en rapport till Avfall Sverige med analyser och motiveringar till vad som bör bibehållas och eventuellt förändras/utvecklas i systemet.

1) Tekniska frågor kring certifieringssystemet

- Certifierad återvinning är en blandning av system- och produktcertifiering. Är det lämpligt att behålla detta även i framtiden – motiv, för- och nackdelar med en ev. förändring eller status quo?
- Skapa en separat certifiering för enbart vegetabiliska substrat där inte ABP-material finns med – skulle det göra att fler mindre biogasanläggningar och fler komposteringsanläggningar vill bli certifierade?
- Finns det behov av ett nytt system eller tillägg/förändring av de befintliga för torrrotningsanläggningar som även komposterar materialet?
- Finns det delar i certifieringssystemet som kan tas bort och finns det moment som saknas och som därför bör tillföras?

2) Organisation

- Styrgruppens sammansättning och arbetssätt (mötesfrekvens, beredningsgrupp, styrgrupp som behandlar alla typer av frågor) samt relation till ägaren ska bedömas.
- Sekretariatets funktion och arbetssätt idag och i framtiden ska bedömas.
- Idag är det en tät koppling mellan ägaren (via rådgivaren för biologisk återvinning) och styrgruppen samt sekretariatet. Bör detta arbetssätt behållas eller förändras? Analysera och motivera.
- Regelrevideringar och andra regeländringar – är arbetssättet bra? Går det att göra processen enklare och snabbare?
- Är styrgruppens arbetssätt tillräckligt transparent och förutsägbart (dvs. upplever anläggningarna att det finns en logik, likabehandling och förståelse av besluten utifrån regelverk och principbeslut)?
- Kan informationen från systemet till anläggningarna förbättras och i så fall hur?
- Behöver styrdokumentet för styrgruppen och för Certifierad återvinning förändras och i så fall hur?

3) Kostnader för certifieringen

- Är kostnaderna för certifieringen rimliga utifrån anläggningarnas perspektiv och vet de vad den årliga avgiften till Avfall Sverige används till?
- Bör ytterligare uppgifter alternativt färre uppgifter skötas via den årliga avgiften och vad skulle det i så fall innebära för avgiftens storlek?
- Vore det önskvärt och möjligt att gemensamt handla upp analystjänster kopplade till certifieringen? Vem skulle i så fall ansvara för detta och skulle det leda till förändrade kostnader?

4) Omvärld

- Hur ser avnämarna av Certifierad återvinning på systemet? – jordbrukare som använder biogödsel, livsmedelsföretag, företag som tillverkar och säljer jord där kompost ingår,

professionella användare av jord/kompostprodukter, konsumenter, debattörer (knutet till livsmedel), klimataktivister, miljörelse.

- Hur sker en kvalitetssäkring och förtroendeskapande åtgärder ut i andra länder för att kunna återföra växtnäring och tillverka kompost? Vad kan vi lära oss för våra förhållanden?
- Är systemet känt hos relevanta målgrupper och behöver informationen om systemet till dessa förändras? I så fall hur?
- Anläggningar (både biogas- och komposteringsanläggningar) som inte valt att gå med i systemet – vilka är skälen?

5) Ägande och certifiering

- Finns det alternativa ägare till systemet och vilka skulle i så fall vara lämpliga – argument, för- och nackdelar?
- Kontroll och certifiering har sedan starten av systemet skötts av SP/RISE. Vilka andra aktörer i Sverige skulle kunna genomföra kontroll och certifiering och vad skulle det innebära om uppdraget att göra detta handlas upp i konkurrens?
- Skulle en ackreditering, som öppnar upp för flera aktörer att sköta certifieringen, skapa några för- eller nackdelar?

Underlagsmaterial

- Certifieringsregler (SPCR 120 och 152 med bilagor) och principbeslut – tillgängligt via www.avfallsverige.se
- Beslutsordning för Certifierad återvinning (under revidering och väntas färdigställas senast oktober 2021) – tillhandahålls av Avfall Sverige.
- Tidigare utvärdering från år 2007. Avfall Sverige - RAPPORT 2007:13 – tillhandahålls av Avfall Sverige.
- Vid behov kan ett begränsat antal mötesprotokoll från styrgruppens arbete från år 2008 och framåt tillhandahållas av Avfall Sverige. Protokollen är inte offentliga och sekretessavtal behöver signeras innan tillhandahållandet.

Ekonomi

Offerterna ska värderas utifrån (utan rangordning) kompetens, tidigare erfarenheter av liknande uppdrag och total kostnad. En sammanvägd bedömning ska göras utifrån vilken genomförare som totalt sett kan leverera den bästa utvärderingen till det mest konkurrenskraftiga priset. Avfall Sverige förbehåller sig rätten till fri prövning av inkomna anbud och även att förkasta eller anta anbud utan ytterligare motivering.

Projektorganisation

Projektet kommer att genomföras av en extern upphandlad part som har sin egen projektorganisation för genomförandet av utvärderingen. Arbetsutskottet för biologisk återvinning föreslås bli projektets styrgrupp och därmed beställarens representant, med rådgivaren för biologisk återvinning på Avfall Sverige som sammankallande. Eftersom rådgivarens roll kommer att utvärderas är det beställarens representant (AU för biologisk återvinning) som ansvarar för eventuella beslut om ändring av utvärderingens inriktning eller formulering av slutsatser och rekommendationer.

Styrgruppen för Certifierad återvinning föreslås bli projektet referensgrupp. Det är dock viktigt att utvärderaren får möjlighet att arbeta självständigt utan påverkan av uppdragsgivaren eller styrgruppen vad gäller slutsatser och rekommendationer.

Tidplan

Beslut om finansiering av projektet fattas av Avfall Sveriges utvecklingskommitté 2021-12-02. Projektet ska slutrapporteras senast 2022-10-31.

Kommunikationsplan

Avfall Sveriges utvecklingsansats är finansierad och Avfall Sveriges arbetsgrupp för biologisk återvinning kommer därmed att ha full insyn i arbetet via projektets styrgrupp (som består av arbetsutskottet för arbetsgruppen biologisk återvinning dvs ett antal ledamöter valda ur arbetsgruppen). Styrgruppen för Certifierad återvinning förslås bli projektets referensgrupp och kommer därför att vara väl informerad om projektets upplägg och resultat. Projektets slutrapport förslås i sin helhet alternativt i en nedbantad version bli en offentlig publikation i Avfall Sveriges publikationsserie, vilket gör att alla biogas- och komposteringsanläggningar kommer att bli informerade om projektets resultat. Utvärderingen bör även presenteras i branschtidningen "Avfall och Miljö" och får på så sätt en publik spridning.

Förväntad nytta

Utvärderingen kommer att ge värdefulla förslag och motiveringar till Certifierad återvinnings fortsatta arbete, liksom olika alternativ för ägandet. En kontinuerlig utveckling av systemet krävs för att även i framtiden kunna återföra växtnäring från livsmedels- och foderkedjan till jordbruket, liksom organiskt material för trädgårds- och anläggningsändamål, på ett kvalitetssäkert sätt med högt förtroende hos avnämare och allmänhet.

Malmö 2021-09-02